

Spis treści

Słowo wstępne prof. nadzwyczajnego Artur Fedorowski	9
Wstęp prof. dra nauk przyrodniczych Clausa Leitzmanna	11
Słowo wstępne prof. dr med. Ingrid Gerhard	14
Przedmowa	16
1. W skrócie: przyczyny chorób cywilizacyjnych	25
2. Żywność a choroby – dowody z całego świata	45
2.1 Wyspa stulatków – badania na Okinawie	46
2.1.1. Jaka jest tajemnica Okinawy?	47
2.1.2. Sposób odżywiania się na Okinawie	48
2.1.3 Porównanie sposobów odżywiania się na Okinawie i w Niemczech	50
2.2 Badania w Chinach: dużo białka roślinnego i mało białka zwierzęcego	53
2.2.1 Podstawowe wnioski z badań przeprowadzonych w Chinach	53
2.2.2 Zależności między nowotworem a nawykami żywieniowymi	55
2.3 Dieta bazująca na mięsie, mleku i cukrze: do 27 razy wyższa śmiertelność na nowotwór prostaty	57
2.4 Adwentyści	68
2.4.1 Tryb życia adwentystów	68
2.4.2 Zdrowo żyjący wegetarianie dożywają średnio 87 lat, a wegetarianki 89 lat	69
3. Kluczowa funkcja insuliny	75
3.1 Węglowodany proste vs. złożone	75
3.2 Indeks glikemiczny, ładunek glikemiczny i indeks insulinowy	76
3.3 Rola insuliny i IGF w rozwoju nowotworu	80
3.3.1 Oporność insulinowa, hiperinsulinemia i nadwaga w procesie powstawania nowotworu	82
3.3.2 Macierzyste komórki nowotworowe: wysoki stopień powinowactwa z IGF i insuliną	83
4. Zbyt dużo białka to więcej odpadów metabolicznych	85
4.1 Choroba magazynu białka według Lothara Wendta	88
4.2 Przekarmienie białkiem i zjawisko bioakumulacji	90
4.3 Amoniak – najsilniejsza autotoksyna	92
4.3.1 Amoniak powstaje głównie w jelicie	92
4.3.2 Detoksykacja amoniaku ma zawsze pierwszeństwo	93
4.3.3 Amoniak obciąża wątrobę i blokuje mitochondria	96
4.3.4 Prozapalne i prokancerogenne skutki działania amoniaku	97
4.3.5 Amoniak i glutamina szkodzą komórkom nerwowym i mózgowi	98
4.3.6 Amoniak i stres nitrozacyjny w patogenezie choroby Alzheimera	102
4.3.7 NO i stres nitrozacyjny – najważniejsza jest równowaga	104
4.3.8 Choroby wywołane nadmiernym stężeniem NO/ONOO według Palla	112
4.4 Białko zwierzęce: metionina, homocysteina, stres oksydacyjny	117
4.4.1 Ograniczenie metioniny pomaga zahamować rozwój nowotworu, stłuszczenie wątroby i proces starzenia się	118
4.4.2 Homocysteina: niebezpieczeństwo dla naczyń krwionośnych i mózgu	119
4.4.3 Oksydacja metioniny w patogenezie choroby Alzheimera	120

4.4.4 Defekt budowy białek, choroby naczyń krwionośnych i reakcje immunologiczne	126
4.4.5 Wysokie poziomy określonych aminokwasów wywołują oporność insulinową i są wczesnymi markerami cukrzycy.	127
4.5 Mięso zwiększa ryzyko zachorowania na cukrzycę i nowotwór	128
4.6 Mleko – dobre czy złe?	131
4.6.1 Mleko krowie kiedyś i dziś	132
4.6.2 Kalcytriol (witamina D) i mleko	133
4.6.3 Nadmiar wapnia jest niebezpieczny.	134
4.6.4 Hormony w mleku a nowotwór prostaty i jajnika	134
4.6.5 Mleko krowie sprzyja rozwojowi raka stercza	136
4.7 Końcowe produkty zaawansowanej glikacji (AGE) w produktach spożywczych. .	138
4.8 Zalety spożywania białek roślinnych.	141
5. Jaki tłuszcz jest zdrowy i w jakich proporcjach?	143
5.1 Szkody wywołane przez nasycone kwasy tłuszczowe i tłuszcze trans	145
5.1.1 Cholesterol, choroby wieńcowe i cukrzyca	145
5.1.2 Nasycone kwasy tłuszczowe a oporność insulinowa	150
5.1.3 Nasycone kwasy tłuszczowe zwiększają ryzyko zachorowania na demencję i chorobę Alzheimera	152
5.2 Czy ryby i kwasy omega-3 są zdrowe?	153
5.2.1 Olej rybny może być zarówno korzystny, jak i szkodliwy dla serca i naczyń krwionośnych	156
5.2.2 Szkodliwość kwasów tłuszczowych omega-3	158
5.2.3 Ocena ryzyka przez BfR.	160
5.2.4 Czy ryby, DHA i EPA są niezbędne do zachowania zdrowia?	161
5.2.5 Neurotoksyny w rybach morskich: rtęć	161
5.3 Olej z oliwek – tajemnica diety śródziemnomorskiej?	161
5.4 Zalecenia dotyczące spożywania tłuszczów.	164
6. Przyczyny zespołu metabolicznego jako podłoże chorób cywilizacyjnych ..	167
6.1 Współczesna dieta przeciąża metabolizm i sprawia, że jesteśmy zmęczeni, „zakwaszeni”, grubi i chorzy	168
6.2 Współczesna dieta uzależnia	169
6.3 Stłuszczenie wątroby i oporność insulinowa sprzyjają powstawaniu zespołu metabolicznego i cukrzycy.	171
6.3.1 Niealkoholowe stłuszczenie wątroby (NAFLD)	173
6.3.2 Ograniczenie ilości przyjmowanej energii rozkłada tłuszcz w wątrobie i leczy cukrzycę	174
6.3.3 Objawem choroby wątroby jest zmęczenie	175
6.3.4 Fatalne skutki stłuszczenia wątroby	176
6.3.5 Patomechanizm oporności insulinowej przy zespole metabolicznym a niealkoholowe stłuszczenie wątroby (NAFLD).	177
6.3.6 Przyczyny stłuszczenia wątroby: tłuszcz, cukier, fruktoza i biała mąka ..	177
6.3.7 Cukier przemysłowy – w każdym domu na całym świecie.	179
6.3.8 Spożycie tłuszczu hamuje metabolizm węglowodanów	180
6.4 Dysfunkcja mitochondrialna jako najważniejszy patomechanizm	182
6.5 Dysfunkcja śródbłonna – od zaburzeń erekcji po zawał mięśnia sercowego ..	184

6.6	Insulina podwyższa poziom cholesterolu, ciśnienie krwi i puls oraz zwiększa sympatykotonię	188
6.7	Kortyzol w metabolizmie glukozy	189
6.8	Ciągły stres: od hiperinsulinemii i hiperadrenalinemii do załamania.	190
6.9	Podsumowanie: dieta zachodnia jako przyczyna chorób cywilizacyjnych	193
7.	Zaburzenia równowagi mineralnej jako główne kofaktory chorób cywilizacyjnych . .	197
7.1	Zaburzenia gospodarki mineralnej i kwasowo-zasadowej jako skutek diety w krajach przemysłowych	200
7.1.1	Zmiany w proporcjach sodu i potasu w pożywieniu	200
7.1.2	Spożycie sodu i potasu w Niemczech	201
7.1.3	Zakwaszenie wywołane zmienionymi pojemnościami buforowymi	203
7.2	Hipertonia, udar, zawał, oporność insulinowa, niewydolność nerek, demencja i choroby autoimmunologiczne	204
7.2.1	Nadciśnienie tętnicze to najważniejsza przyczyna śmiertelności na skutek chorób krążenia	204
7.2.2	Sód zwiększa śmiertelność i ryzyko wystąpienia udaru i zawału.	205
7.2.3	WHO zmienia zalecenia dotyczące przyjmowania potasu i sodu	206
7.2.4	Zbyt duża ilość soli uzależnia i powoduje choroby – nawet u dzieci!	208
7.2.5	Wysokie spożycie soli przyczynia się do rozwoju demencji.	209
7.2.6	Nowotwór żołądka wywołany spożywaniem zbyt dużej ilości soli.	209
7.2.7	Choroby autoimmunologiczne na skutek spożywania zbyt dużej ilości soli	209
7.3	Korzystne dla zdrowia skutki zwiększenia spożycia potasu	210
7.3.1	Przykłady pozytywne i ich skutki dla zdrowia.	210
7.3.2	Potas obniża ciśnienie krwi, ryzyko wystąpienia udaru oraz innych chorób	211
7.3.3	Przeciwwskazania dla zbyt wysokiego spożycia potasu.	214
7.4	Dieta uboga w sód i bogata w potas przeciwdziała hipertonii	215
7.4.1	Dieta jest skuteczniejsza niż lekarstwa	215
7.4.2	Nadwrażliwość na sól.	216
7.4.3	Krzywa J nadciśnienia – starsze osoby z nadciśnieniem, leczone farmakologicznie, obowiązują inne zasady.	217
7.4.4	Konieczność wprowadzenia zmian pod względem zdrowotnym i społecznym	221
7.5	Cytofizjologiczna regulacja i zaburzenia równowagi elektrolitowej i kwasowo-zasadowej.	222
7.5.1	Potencjał spoczynkowy a rola pompy sodowo-potasowej	222
7.5.2	Skutki niedoboru potasu: oporność insulinowa, hipertonia i zaburzenia rytmu serca.	226
7.5.3	Patologicznie zmienione procesy pomp jonowych jako przyczyna hipertonii i zespołu metabolicznego	231
7.5.4	Stres sprzyja wydalaniu potasu i retencji sodu	234
7.5.5	Sód usztywnia naczynia i śródbłonek, potas je zmiękcza.	235
7.5.6	Sól zwiększa aktywność oksydazy NADPH i produkcję ponadtlenków, a potas je obniża	236
7.6	Pompa sodowo-potasowa transportuje nie tylko potas, lecz także jon amonowy	236

7.6.1	Zastąpienie potasu przez jon amonowy powoduje wiele fizjologicznych szkód	238
7.6.2	Transport amoniaku (NH ₃) i jonu amonowego (NH ₄ ⁺) w erytrocytach i komórkach nerkowych	238
7.7	Nerki jako ważny organ regulacji ciśnienia krwi	239
7.7.1	Układ renina-angiotensyna-aldosteron	239
7.7.2	Aldosteron – różnorodne skutki oddziaływania hormonu nadnerczy przy zespole metabolicznym	240
8.	Zaburzenia metabolizmu kwasowo-zasadowego jako ważne kofaktory chorób cywilizacyjnych	245
8.1	Fizjologia kwasowo-zasadowa w skrócie	247
8.1.1	Układy buforowe ludzkiego organizmu	248
8.1.2	Rozróżnienie kwasów i zasad w organizmie	249
8.2	Wydalanie nadmiaru kwasów i zasad	254
8.2.1	Kompartymy mają różne wartości pH i pojemności buforowe	254
8.2.2	Nerkowe mechanizmy wydalania	255
8.3	Chronicznie podwyższone obciążenie kwasami	256
8.3.1	„Zakwaszenie” i „zarzucenie niestrawionymi resztkami pokarmowymi” tkanki łącznej i białek macierzy to częste zjawisko	257
8.3.2	Skutki stopniowej mobilizacji magazynów substancji mineralnych	258
8.3.3	Wewnątrzkomórkowe zakwaszenie i przesunięcia elektrolitowe	259
8.3.4	Wymieniacz sodowo-protonowy – główny sposób na odkwaszenie wewnątrzkomórkowe, wywołujący wiele skutków ubocznych	261
8.4	Sód wspomaga rozwój nowotworu, potas go hamuje	263
8.4.1	Wymieniacz sodowo-protonowy jest ważny dla komórek nowotworowych	263
8.4.2	Odkładanie się sodu w tkance łącznej sprzyja powstawaniu przerzutów	264
8.4.3	Dieta według Maxa Gersona	265
8.4.4	Zwiększony stosunek sodu do potasu wspomaga powstawanie nowotworu	267
8.4.5	Redukcja potencjału błonowego sprzyja powstawaniu nowotworu	268
8.4.6	Zakwaszenie jako kofaktor i czynnik przyczynowy przy rozwoju nowotworu	270
8.5	Usztywnienie acydozowe erytrocytów	274
8.5.1	Zredukowany bufor wodorowęglanowy sprzyja występowaniu zawału serca i udaru	274
8.5.2	W jaki sposób miejscowa acydoza „usztywnia” erytrocyty	275
8.6	Prewencja zaczyna się najpóźniej po czterdziestce	278
8.6.1	Gospodarka hormonalna wpływa na proporcje wapnia do magnezu	278
8.6.2	By mieć zdrowe kości, nie potrzebujemy więcej wapnia, ale więcej potasu i mniej sodu	279
8.7	Niedobrowolne oddawanie nerki	281
8.7.1	Niedobór potasu i acydoza zwiększają produkcję amoniaku	282
8.7.2	Chlorek sodu i kwasy szkodzą nerkom	282
8.7.3	Tworzenie się kamieni nerkowych na skutek zbyt dużej ilości soli i zbyt małej ilości potasu	283

8.7.4	Acydoza metaboliczna wywołuje mikroalbuminurię, oporność insulinową i hipertonię	284
8.8	Zasadotwórcze związki potasu zapobiegają zanikaniu mięśni	286
8.9	Skutki acydozy metabolicznej dla układu krążenia	288
8.9.1	Zaburzenia rytmu serca	288
8.9.2	Hipertonia	289
8.10	Wpływ kwasicy metabolicznej na układ nerwowy i mózg	291
8.11	Diagnostyka	291
8.12	Wątroba i jelito – centrum równowagi kwasowo-zasadowej	295
8.12.1	Kwas mlekowy i prebiotyki wspomagają trawienie i przemianę materii	295
8.12.2	Proste sposoby na pozbycie się ukrytej kwasicy metabolicznej	296
9.	Ochronne działanie warzyw, ziół i owoców	299
9.1	Synergia produktów roślinnych	300
9.2	Wtórne substancje roślinne	302
9.3	Rozpuszczalne i nierozpuszczalne ciała balastowe	304
9.4	Pozytywny wpływ na choroby przewlekłe	305
9.4.1	Choroby wieńcowe	306
9.4.2	Nadciśnienie	308
9.4.3	Ukrwienie	309
9.4.4	Choroby nowotworowe	309
9.4.5	Wzrok	312
9.4.6	Cukrzyca i zespół metaboliczny	313
9.4.7	Czy surowizna to panaceum?	313
10.	Sposoby odżywiania się na bazie produktów odzwierzęcych	315
10.1	Dieta ketogeniczna przeciw nowotworowi – więcej szkody niż pożytku?	316
10.1.1	Pierwotna dieta ketogeniczna	316
10.1.2	Podstawowe tezy ketogenicznej diety antynowotworowej	317
10.1.3	Białka i aminokwasy	319
10.1.4	Wpływ różnych produktów na poziom insuliny	320
10.1.5	Oksydacja kwasów tłuszczowych i zapotrzebowanie na tłuszcze agresywnych komórek nowotworowych	323
10.1.6	Dieta ketogeniczna w badaniach klinicznych	326
10.1.7	Krytyka literatury na temat diety ketogenicznej	329
10.2	Fakty zamiast mitów: epoka kamienia łupanego, Inuici, Masajowie	336
10.3	Dieta low-carb: diety bogate w tłuszcze i białka	338
10.3.1	Wady diet białkowych i produktów w proszku	338
10.3.2	Porównanie diet low-carb, Strażników Wagi i ubogiej w tłuszcze diety roślinnej	340
10.3.3	Harvard: diety low-carb bazujące na produktach odzwierzęcych skracają życie	340
10.3.4	Wytyczne S2 w leczeniu cukrzycy	342
11.	Dieta bazująca na pokarmach roślinnych obniża liczbę zachorowań i zgonów w ich wyniku	345
11.1	Długofalowe wyniki osiągnięte przez Esselstyna: dieta roślinna przeciwko chorobom wieńcowym	347
11.2	Badania nad ubogą w tłuszcze dietą wegetariańską według Ornisha	349

11.2.1 Cofnięcie się choroby wieńcowej	349
11.2.2 Wpływ na nowotwór prostaty (biologia nowotworu)	349
11.2.3 Telomery jako wskaźniki ryzyka zachorowań i śmiertelności.	350
11.3 Dieta roślinna przeciw chorobom reumatycznym	351
11.3.1 Reumatyzm – choroba genetyczna czy uwarunkowana złą dietą?	351
11.3.2 Rola układu odpornościowego i jelita	352
11.3.3 Post przeciwko reumatyzmowi.....	352
11.3.4 Dieta wegańska i wegetariańska przy leczeniu reumatyzmu	353
11.3.5 Wpływ na układ krążenia u pacjentów z chorobami reumatycznymi... ..	356
11.3.6 Dieta wegańska przy fibromialgii.....	356
11.4 Dieta roślinna przeciw nadwadze i cukrzycy	357
11.5 Czysto roślinna dieta w sporcie wyczynowym	358
11.6 Wpływ diety roślinnej na psychikę.....	366
11.7 Wpływ na głód na świecie, zwierzęta i środowisko naturalne	367
12. Metoda doktora Jacoba	369
12.1 Objadamy się, doprowadzając się do choroby, zamiast rozsmakować się w tym, co dobre	369
12.2 Trzy filary równowagi insulinowej, redoks i kwasowo-zasadowej	376
12.3 Piramida żywienia doktora Jacoba	378
12.4 Trzy zasady odżywiania się według doktora Jacoba	390
12.4.1 Ważne uzupełnienia	396
12.4.2 Nietolerancje i alergię	400
12.5 Pokrywanie deficytów zbyt ubogiej diety.....	402
12.5.1 Przywrócenie równowagi insulinowej, zasadowej i redoks	404
12.5.2 Niedobór witaminy B ₁₂	407
12.5.3 Niedobór żelaza	408
12.5.4 Funkcja tarczycy, hipotyreoza i przyjmowanie jodu	409
12.5.5 Przegląd makro- i mikroelementów	410
12.6 Promienie słoneczne mogą uratować życie: witamina D to nie wszystko	413
12.6.1 Niedobór witaminy D	413
12.6.2 Produkcja NO w skórze	414
12.6.3 Promieniowanie podczerwone.....	415
12.7 Ruch, oddychanie i relaks	416
12.8.1 Korzyści z aktywności fizycznej.....	417
12.8.2 Ruch i sport są skuteczne w walce z rakiem.....	418
12.8.3 Leczenie „choroby siedzenia” regularnym ruchem	418
12.8.4 Sam sport nie wystarczy	419
12.8.5 Relaks i głębokie oddychanie	420
12.8.6 Głęboki sen to sen leczniczy	421
12.8.7 Unikanie przeciążenia zaczyna się od zastanowienia się nad naszymi cechami.....	422
12.8.8 Psychologiczne przyczyny nadwagi.....	422
12.8.9 Poszukiwanie i pytanie o sens życia	423
12.8 Pozbywanie się otyłości brzusznej: praktyczne porady	424
12.9 Sprawdzona od tysięcy lat: złota droga środka	427
Indeks tematyczny	428
Literatura	432